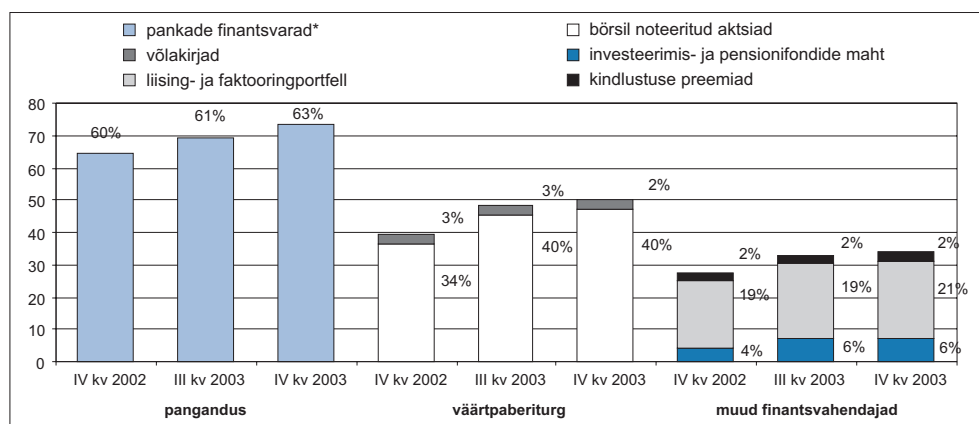

V

FINANTSSEKTORI ARENG

Finantssektori arengut 2003. aasta IV kvartalis iseloomustas varasemate perioodide suundumuste jätkumine. Hoiuste tagasihoidliku kasvu tõttu suurenes välislaenamane, mille najal jätkus kiire panga- ja liisingfinantseerimine. Põhiliselt suunati vahendid eluaseme, ärikinnisvara ning suurte infrastruktuuri investeeringute rahastamiseks. Kiirest laenukasvust hoolimata jäi laenude kvaliteet rahuldavaks ning koos madalate provisjonidega toetas see kasumlikkuse säilimist. Intressitulu kahanemisest hoolimata aitas kasumlikkust hoida ka muude tulude kasv ja kulude kokkuhoiuga saavutatud efektiivsuse tõus.

Hoolimata panga- ja liisingfinantseerimise kiirest kasvust, kahanes jätkuvalt vahendite kaasamine kohalikul võlakirjaturul, kus pärast mitteresidentide lahkumist nappis ka kodumaised emitente (vt joonis 5.1). Eelseisva Euroopa Liiduga ühinemise mõjul saabus aktsiaturule algul korrektsiooniperiood, seejärel aga jõudis turg taas tõusufaasi. Aasta lõpuks oli aktsiaturu kapitalisatsioon suurenenud ligi 2 mld krooni, ületades 47 mld krooni taseme. Investeeringufondide mahu kasv 2003. a II poolel selgelt pidurdus, andes, nagu pangahoiusedki, tunnistust kodumaise säästmise aeglustumisest.

Joonis 5.1. Eesti finantsvahendajate struktuur (mld kr ja % SKP suhtes)

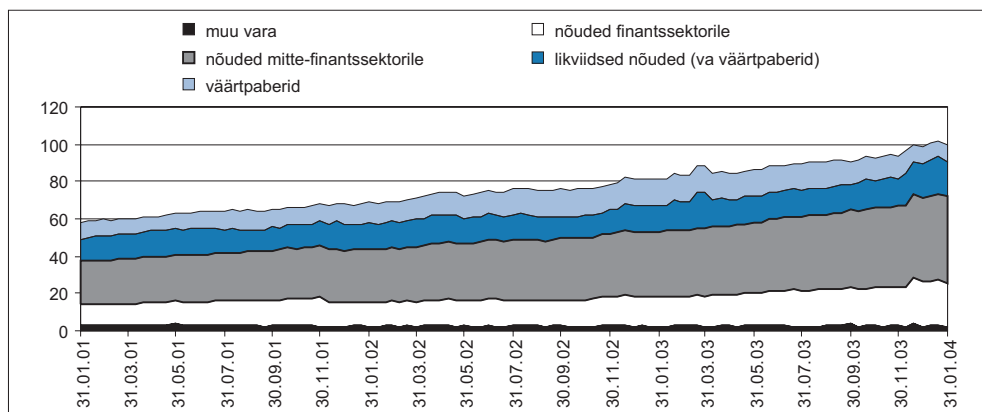
* v.a finantseerimisasutustele antud laenud

Pangandus

Pankade varad ja nende kvaliteet

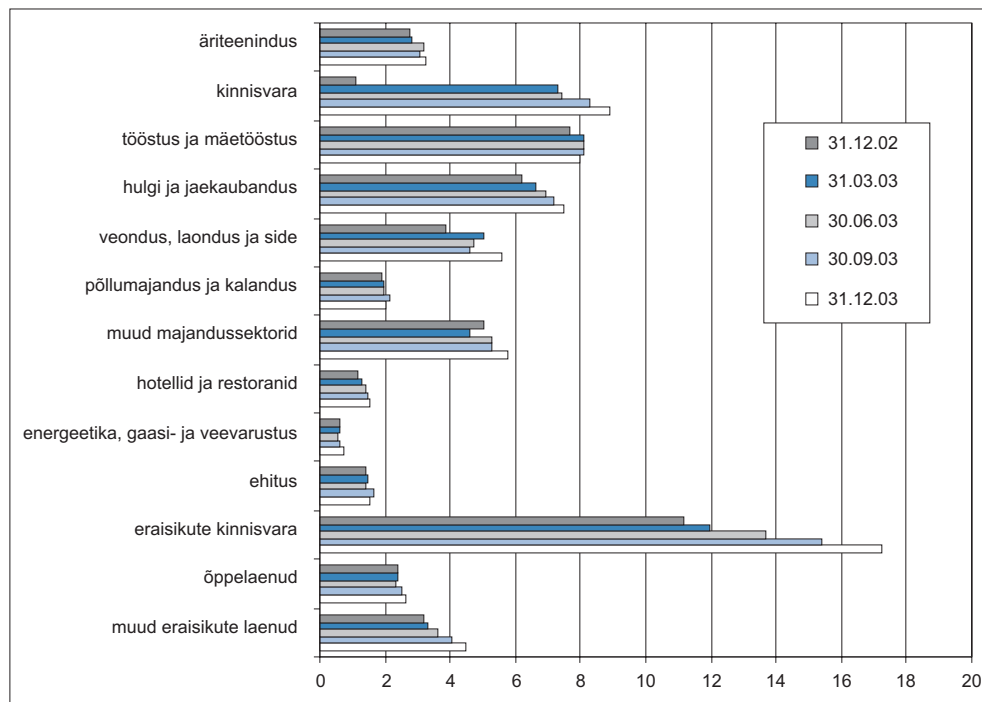
Pankade koondvarad kasvasid IV kvartalis 8,3 miljardi krooni võrra, ületades koos 2004. a jaanuarikuu kasvuga saja miljardi krooni piiri (102,05 mld kr; vt joonis 5.2). Laenu- ning liisinguportfelli koondjääk suurenes kvartaliga 4,8 mld krooni, millest ligi 90% moodustasid pankade antud laenud. Kolmanda kvartali tulemust peaaegu kolmandiku võrra ületanud finantseerimise kasv suurendas laenu- ja liisinguportfelli koondmahu jaanuari lõpuks 70 mld kroonini.

Laenu- ja liisinguportfelli paisutas aasta viimases veerandis jätkunud suur eluasemelaenude kasv, mille maht suurenes kvartali jooksul 1,8 mld krooni võrra (vt

Joonis 5.2. Pankade koondvarade struktuur (mld kr)

joonis 5.3). Seejuures kõrgeimaks kujunes eluasemelaenude ja -liisingu kasv oktoobris, mil portfelli suurenes 0,7 mld krooni võrra (aasta keskmine 0,5 mld krooni). Jaanuaris jäi eluasemelaenude kasv sesoonse mõju tõttu tagasihoidlikumaks, küündides 0,3 mld kroonini, kuid aastakasv püsis 55% juures.

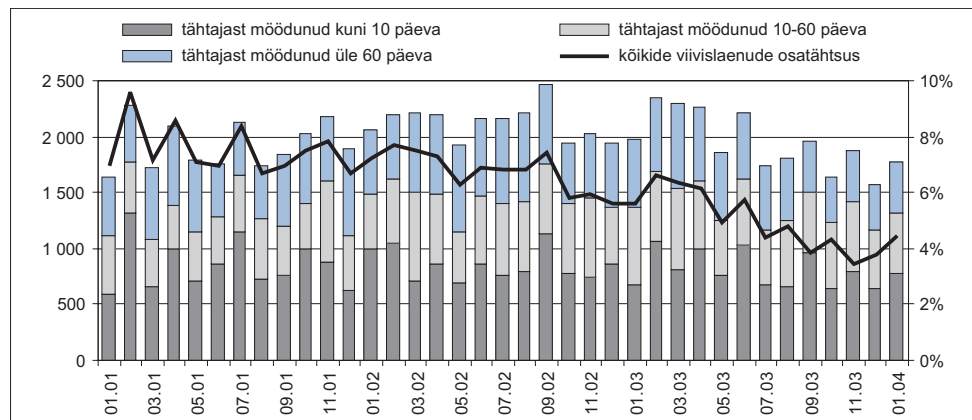
Joonis 5.3. Laenude, liisingu ja faktooringu koondportfell majandussektorite ja laenu otstarbe järgi (mld kr)

Eraisikute eluasemelaenud ning -liising moodustasid 2003. a lõpul eraisikute võlast 72%, õppelaenude osatähtsus püsis 11%, autoliisingu oma 8% juures ning ülejäänud 11% eraisikute võlast moodustas muu krediit. Õppelaenude suur kasv oli tavapäraselt septembris-oktoobris. Sügiseste automüügirekordite järel aeglustus detsembris-jaanuaris ka eraisikute autoliisingu kasv. Tarbimislenu maht suurenes sesoonselt IV kvartalis 240 mln krooni võrra, kuid jaanuaris taandus taas.

Majandusharudest rahastati kõige enam veondussektorit, mille võlg kasvas ligi ühe miljardi krooni võrra. Teise suurima osa ettevõtete laenujäägi 2,4 mld kroonisest kasvust moodustas kommerts-kinnisvara enam kui 0,6 mld krooniga. Neljandas kvartalis rahastati

tugevasti (340 mln krooniga) ka kaubandust, jaanuaris lisandus veel 170 mln krooni. Neljandas kvartalis kahanes laenamine põllumajandus- ja ehitusettevõttele. Ka tööstussektori võlg kohalike pankade ja liisinguettevõtete ees IV kvartalis vähenes, kuid jaanuaris suurenes taas.

Pangalaenude kvaliteet püsis rahuldav. Üle 60 päevaste viivislaenude osatähtsus laenuportfellis oli 1% lähedal ning provisjonide suhe laenuportfelli ca 1,2% (vt joonis 5.4). Viivislaenude osatähtsus valdavalt vähenes, kuid see kasvas tööstusettevõttele antud ja õppelaenude puhul. Jaanuari lõpuks oli kõrgeim viivislaenude osakaal tööstussektoris ja kinnisvaraarenduses, vastavalt 2,8 ning 2%.

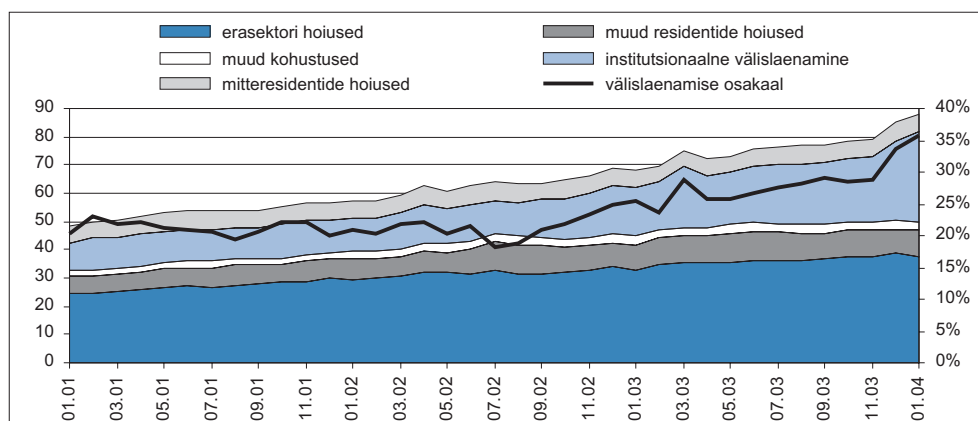

Joonis 5.4. Viivislaenude maht (mln kr, vasak telg) ja osatähtsus pankade laenuportfellis (parem telg)

Võõrvahendid

Laenuportfelli kasvu finantseeriti IV kvartalis taas peamiselt välislaenamise abil, mis suurenes enam kui 6 mld krooni võrra, suurendades pankade poolt võetud välislaenude osatähtsuse aasta lõpuks kolmandikuni kõigist kohustustest (vt joonis 5.5). Peamist rolli mängisid selles võlakirja vormis kaasatud vahendid. Seega jäi hoiuste kasv taas muude vahendite kaasamise varju ning finantseerimise ja hoiuste suhe kasvas 2003. a lõpuks 1,3ni. Kasv jätkus ka jaanuaris.

Riskivarade kasvu tõttu pankade kapitali adekvaatsuse koondnäitaja veidi kahanes: soolo baasil (pangad ise) aasta lõpuks 14,5%le ning jaanuari lõpuks 14,3%le, konsolideeritud näitaja (pangagrupid) aasta lõpuks 12,5%le (normatiiv on 10%). Suure aastakasumi toel kapitali

Joonis 5.5. Pankade koondkohustuste struktuur (mln kr, vasak telg) ja välislaenamise osakaal kohustustest (parem telg)

adekvaatus tõenäoliselt pisut suureneb, kuigi pikemas perspektiivis on pankade eesmärk pigem kapitaliseeritust optimeerida, et olla turul efektiivsem.

Omakapitali tulukus

Vaatamata intressimarginaalide kahanemisele, püsis kasumi kasv 2003. aastal stabiilne (vt tabel 5.1). Pangasektor teenis auditeerimata andmeil soolo arvestuses aastaga 1,3 mld krooni ja konsolideeritud arvestuses 2,7 mld krooni kasumit. **Omakapitali tulukus oli aasta lõpuks 12,6%, st 2002. aasta lõpu näitajast (12,2%) parem.** Hinnavahe langes IV kvartalis kõigi aegade madalaimale tasemele – 3,05%ni, seda hoolimata sellest, et intressitulu, võrreldes III kvartaliga, mõnevõrra suurenes. Kogutulu suurenemise allikaiks kujunesid tulud teenustasudelt ja finantstehinguilt.

Tabel 5.1. Pankade tulukust iseloomustavad näitajad

	IV kv 2001	I kv 2002	II kv 2002	III kv 2002	IV kv 2002	I kv 2003	II kv 2003	III kv 2003	IV kv 2003
Omakapitali kordaja	7,84	7,76	7,77	7,78	7,84	8,00	8,12	8,28	8,47
Omakapitali tulukus	20,87%	19,30%	18,86%	18,56%	12,18%	12,95%	12,51%	12,90%	12,57%
Varade tulukus	2,66%	2,49%	2,43%	2,39%	1,55%	1,62%	1,54%	1,56%	1,48%
Puhastulukus	0,23	0,23	0,23	0,24	0,17	0,18	0,18	0,19	0,19
Netointressimarginaal	4,14%	4,03%	3,92%	3,88%	3,77%	3,61%	3,50%	3,25%	3,07%
Hinnavahe	4,15%	4,02%	3,89%	3,85%	3,73%	3,58%	3,47%	3,23%	3,05%

Kulude poolel hoiti administratiivsed väljaminekud aasta kokkuvõttes stabiilsena, kuigi sesoonsuse ja restruktureerimise tõttu olid kulud IV kvartalis aasta kõrgeimal tasemel. Ehkki laenukahjumid kujunesid oodatult¹ suuremaks kui III kvartalis, oli netokahjum (102 mln krooni) aasta arvestuses mullusest väiksem. Samas on provisjonid liisinguportfellis pidevalt kasvanud ning aastaga kanti nõudeid kahjumisse 208 mln krooni ulatuses. Aasta viimane veerand oli liisingukahjumite poolest siiski III kvartalist parem.

2003. a II pooleks olid olulisemad ressursikulu kahandamise allikad (varasemate kohustuste refinantseerimine, hoiuseintresside langetamine) ammendunud ning võrreldes 2002. a sama ajaga kahanes netointressitulu IV kvartalis ligi 4%, III kvartalis koguni 13%. Jätkuv madalseis hoiuste pakkumises sundis panku intressitundlikumaid ja enamasti ka kallimaid laenuressursse kaasama.

Väärtpaberiturg

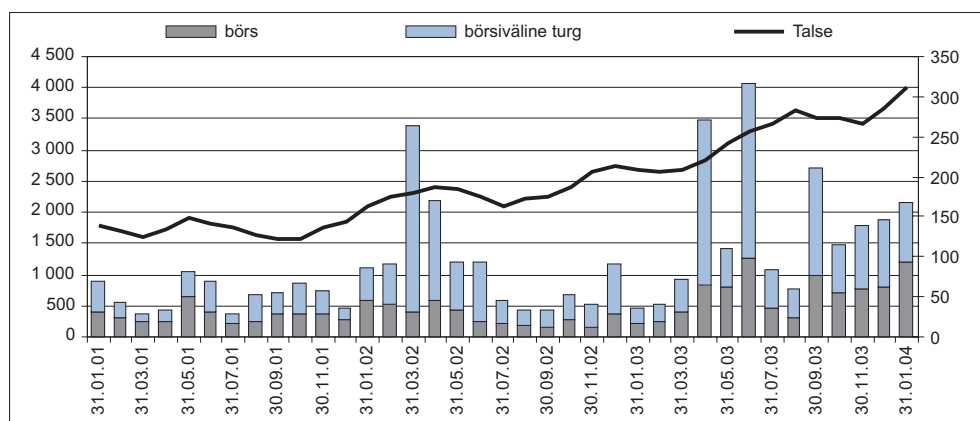
Aktsiaturg

Alates novembri lõpust, pärast Euroopa Liidu referendumi järgse korrektsooniperioodi läbimist, kasvasid Tallinna Börsi aktsiate hinnad kiiresti. 2004. a jaanuari keskpaigaks ületas börsiindeks Talse referendumieelse taseme ning turu kapitalisatsioon jõudis kuu lõpuks peaaegu 52 mld kroonini (vt joonis 5.6). Laiapõhjalise hinnatõusu aluseks olid muu hulgas tublisti kallinenud põhiaktsiad. Kvartali keskmine päevakäive oli suur, ulatudes 36 mln kroonini. Jaanuarikuu 1,2 mld kroonine rekordkäive oli valdavalt tingitud Hansapanga ja mõningal määral Eesti Telekom aktsiatega tehtud tehinguist.

Mitteresidentide investeringute osakaal börsi mahus ei muutunud (80%), kuigi seoses Eesti Telekom omanikfirma TeliaSonera AB väärtpaberikontode korrastamisega muutus detsembris investorriikide struktuur².

¹ Kolmandas kvartalis laekus kuludesse kantud laene olulises mahus tagasi.

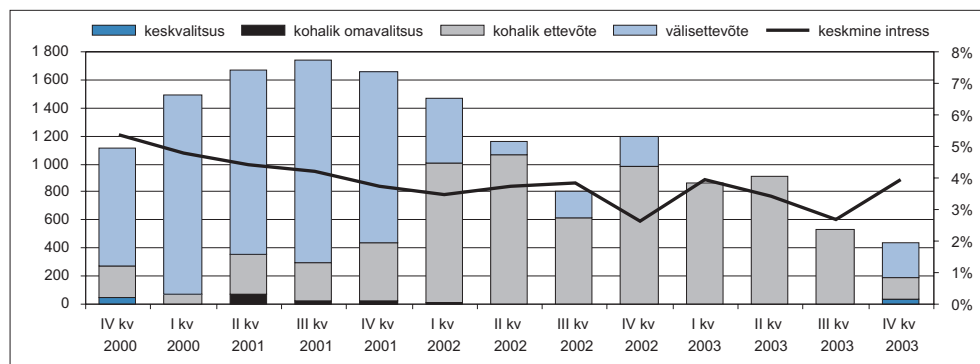
² Nimelt kanti seni Hollandi residendina registreeritud valdusettevõtte omanduses olnud aktsiad üle Rootsi residendist tütarettevõtte kontole, mis suurendas rootslaste osatähtsust Tallinna Börsis 5% võrra – 66%ni.

Joonis 5.6. Aktsiate käive Tallinna Börsil ja börsivälisel turul (mln kr; vasak telg) ning indeks Talse (punkt, parem telg)

Võlakirjaturg

Võlakirjade esmane turg 2003. a oktoobris-novembris kahanes, mistõttu turu kapitalisatsioon vähenes aasta lõpuks 2,9 mld kroonini (vt joonis 5.7). Detsembris ja jaanuaris emiteeritud võlapaberite maht siiski suurenes, peamiselt pankade ja muude finantseerimisasutuste emissioonide najal. Põhiliselt oli tegu suuremitentide refinantseerimisoperatsioonidega ning ühe, kohaliku turu jaoks uudse instrumendi – allutatud võlakirjade – emissiooniga. Ka võlakirjade järelturg oli tagasihoidlik (sh börsil) ning elavnes üksnes detsembris. Keskmine päevakäive oli IV kvartalis 8 mln krooni.

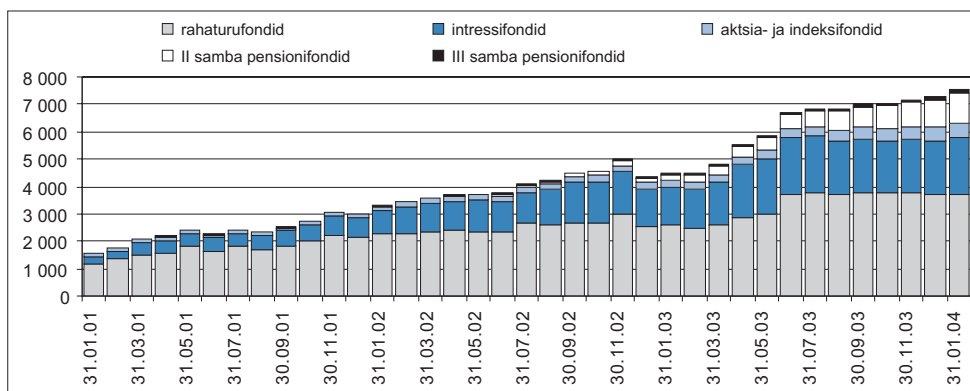
Joonis 5.7. Kvartali jooksul emiteeritud võlakirjad emitentide lõikes (mln kr; vasak telg) ja kroonivõlakirjade keskmine intress (parem telg)

Muud finantsvahendajad

Investeeringufondid

Investeeringufondide varade kasv oli 2003. a II poolal tagasihoidlik. Aktsiaturu taastumisest hoogu saanud aktsiafondide varade 142 mln kroonisele kasvule IV kvartalis vastandusid rahaturu- ja intressifondid kahanemisega, mille tagajärjel suurenes fondide maht poolaasta jooksul üksnes 35 mln krooni võrra – 6,1 mld kroonini. 2004. a jaanuaris kasvasid fondide varad taas rohkem tänu intressi- ja aktsiafondidele, mille maht suurenes kuuga vastavalt 122 ja 47 mln krooni võrra (vt joonis 5.8).

Kooskõlas rahaturu- ja intressifondide varade kasvu aeglustumisega langes ka nende keskmine tootlus (kvartali keskmine vastavalt 2,0 ja 3,1%). Aktsiafondide kiirest kasvust annab tunnistust kõrge keskmine tootlus (34,7%) kogu IV kvartali jooksul, mis põhines aktsiaturu taastumisel nii

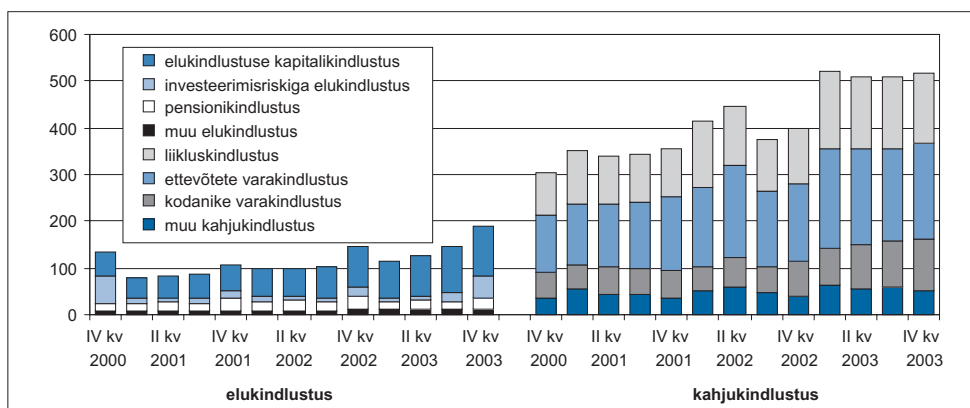
Joonis 5.8. Investeeringis- ja pensionifondide maht (mln kr)

välis- kui kodumaal. Suur oli keskmine tootlus ka täiendava kogumispensioni ja II samba riskantsemal fondidel (vastavalt 10,8 ja 10,5%).

Kohustuslike pensionifondide maht suurenes IV kvartalis stabiilselt, keskmiselt 75 mln krooni võrra kuus, ning ulatus aasta lõpul 999 mln kroonini. Jaanuarist hakkas II samba fondide maht täienema kuus keskmiselt 100 mln krooni võrra. Täiendava kogumispensioni fondide varade kasv oli tulumaksu optimeerimise tõttu detsembris kordi tavapärasest suurem. Aasta lõpuks oli varade maht 117 mln krooni.

Kindlustus

Elukindlustusseltsid kogusid 2003. a IV kvartalis brutopreemiaid 190 mln krooni ulatuses ehk 30% rohkem kui 2002. a samal perioodil (vt joonis 5.9). Preemiaid koguti enim kapitalikogumis- ja investeerimisriskiga elukindlustuslepingute raames, mis sisaldavad muu hulgas ka tulumaksusoodustusega III samba pensionikindlustuse lepinguid. Kapitalikogumis- ja investeerimisriskiga elukindlustus on ka kõige populaarsemad elukindlustuse tooted, andes ca 80% elukindlustuse kogupreemiatest.

Joonis 5.9. Kindlustusseltside poolt kogutud brutopreemiad (mln kr)

Kahjukindlustusseltsid kogusid 2003. a viimases veerandis brutopreemiaid 515 mln krooni ulatuses ehk 29% rohkem kui 2002. a samal ajal. Kõige enam kasvas kogutud preemiate maht liikluskindlustuse ja vabatahtliku sõidukikindlustuse osas, mis annavad kokku ligi kaks kolmandikku kahjukindlustuse kogupreemiatest. Põhiliselt laenuaru toel jätkuvalt aktiivse kinnisvaraturu tõttu suurenes ka varakindlustuse brutopreemiate maht. Nende osatähtsus ulatus ligikaudu veerandini kvartali jooksul kogutud kahjukindlustuse kogupreemiatest.